

Peter Hinckelmann Joachim Taumann

De Anabaptismo Disputatio Elenctica Quinta, Complectens Sectae Anabaptisticae Errores refutatos in loco De Coena Domini

Rostochii: Litteris Reusnerianis, 1613

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn737663626>

Druck Freier Zugang

P. Kinkelmann.
R.M. theol. 1613.

Collectio de anabaptismo, P. Hinkelmann, Fräses

- (1) H. Hallerius, De SS. scriptura 1613
- (2) D. Duncanus, De deo trinitate 1613
- (3) N. Waltherius, De Persona Christi 1613
- (4) M. Strickius, De baptismo 1613
- (5) J. Taimmannus, De cena domini 1613
- (6) A. Friderici, De peccato originis 1613
- (7) P. Blumhagen, De ecclesia 1613
- (8) J. Mullerius, De ministris ecclesie 1613
- (9) J. Sperberius, De ministerio ecclesiastico 1613
- (10) E. Lolegus, De justificatione 1613
- (11) V. Garmannus, De bonis operibus 1613
- (12) J. von Bülow, De libertate christiana 1613
- (13) P. Schartingius, De magistratu politico 1613
- (14) J. von Dike, De iudicio 1613
- (15) M. Michael, De coniugio 1613
- (16) A. Westerus, De fine aucto 1613
- (17) G. Machaus, De mercatura 1613
- (18) B. Smoldius, De resurrectione 1613

DE ANABAPTISMO
DISPUTATIO ELENCTICA
QUINTA,

*Complectens Sectæ Anabaptisticæ Errores
refutatos in loco*

De

COENA DO-
MINI,
Quam

Divina S.S. Spiritus assistente gratia

Sub Præsidio

M. PETRI HINKELMANNI

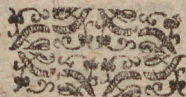
Verbi Divini Ministri.

Private auctoritate subijcit

IOACHIMVS TAVMANNVS.

Malchinerisis, Megap.

3. Kal. Apr. Hora & loco consuetis.

ROSTOCHII

Litteris Reusnerianis, Anno 1613.

DISPUTATIO ANTICATA AB ARTISTICA
V.
DE COENA DOMINI.
CONTINUATIO.

Salutis nostræ mediis, per quæ eam Deus tanquam ordinaria Spiritus S. organa (a) in nobis operatur, verbo, inquam, & Sacramentis (b) enervatis, atq; insita potestate ac virtute exutis, totum mystici corporis *σύνμαζον* rancidum & hiatibus inmane non potest non collabascere. Quin imò alterutro horum, igne alieno (c) inflammato, neutrum sua integritate gaudere poterit, quod illa infernali stringore aspersa labes, gangrenæ instar, cui falsa dogmata Apostolus comparat, (d) serpat, omniaq; lethali veneno infecta in naturam suam subigere gestiât. Id verò cum inter alios Anabaptisticus etiam furor summo studio tentet ac insanum allaboret, ut quàm in verbo Dei non intentatam reliquit blasphemiam, tanquam in fœderis consignatione, eam quoq; in promissionum obſignaculis exercere non intermitrat: nostrum erit contra illos stare, ne, quod tentant, efficiant. Proxima igitur *σύνμαζον* Erroribus de Baptismo in apricum productis, meritò jam subjungimus, quos in altero N. Testamenti Sacramento, Sacratissima nimirum Cœna Domini furores præ se ferunt illi terribilissimos. Hi quanquam ex Calviniana institutione semina legant, roboreq; acquisito, radices altius agant, tamen illis longè crassiora effundere non erubescunt blasphemiam Emblemata; alterutrâ autem factione cognita, utramq; fermè nôris. Expendamus verò non tam ad rationis stateram, quàm scripturarum Canonem, Lydium velut lapidem (illa namq; magis fide digna, quam quævis demonstrationes, vel potius quæ (ut Cle. Alex. (e) est sola demonstratio,) quid, I. De reali Christi in cœna præsentia & fractione panis:

a) 2. Cor. 9.
8.b) 1. Ioh. 5. 6.
8.

c) Lev. 10. 7.

d) 2. Tim. 9
17.e) libr. 2.
Strom.

II. De indignorum manducatione & usu, siue salutari coenae
Dominicae fructu, & modo & loco afferendum sit, & contra ut na-
xodo & Anticatabaptisticum evitandum.

CAPUT PRIMUM,

De praesentia Christi in coena & fractione panis.

Error Primus.

Christi verba in Testamento non proprie intelli-
genda ut jacent, sed interpretanda, ut illa, ubi Christus
appellatur lapis, vitis, &c.

REFUTATIO.

*Hac glossa ut simul Calviniana Doxosophiae embamma, ita à
mente Christi, coriusq. purioris antiquitatis recepta confessione est
quàm alienissima, qua illi non tantum pios mentibus omnem conso-
lationis refocillationem fraudulentè surripiunt, sed ipsum Testato-
rem nefanda falsimonia insimulant, quasi improprie locutus, ver-
ba non ut sonant, non ut Apostoli ea & ipsi perceperunt (a) & alios
docuerunt, sed ut eadem furiosus aliquando Anabaptisticus Spiri-
tus infaustus, Calviniana haereseos amulus, interpretaturus esset,
intelligi voluisset. Proprie autem absq. ullo vel Tropo, vel respec-
tu, sed & in eandem, institutionis verba intelligenda, necessariog. ob-
servanda evicimus cum alibi, (b) cum hic aliquem probationum sal-
tem indicem apponemus:*

a) Mat. 26.
26. 27.

Mar. 14. 22.
23. 24.

Luc. 22. 19.
20.

1. Cor. 11. 23
24. 25.

b) Disp. An-
ticalvin. 19.
& 20.

c) Mat. 26.
28.

Mar. 14. 24.

d) Gal. 3. 15.

1. Verba n. ipsa institutionis sunt. Hoc est corpus me-
um: Hoc est Sanguis meus (c), ut principium à quo tota nostra me-
rito in quolibet Sacramenti hostes contorqueamus, ad cujus augu-
stum veritatis splendorem omnes adversantium carapulae stipulis
piliores confusae mirè fatiscunt. Hac n. verba Testamenti
quae simpliciter & proprie & in eandem intelligenda esse ipsa Testamen-
ti natura evincit, quippe in quo nemo bonus versatili orationis ge-
nere utitur, ne cui si ve abrogandi, si ve quid superordinandi ansa
praebetur (d).

2. Tum

2. Tum & per demonstrativum τὸ (non εἰς, ne solus panis intelligeretur) ipsa arctissima unio & conjunctio Hujus panis & corporis Christi indicatur: Nec particulā hanc Christus respexit solum Corpus (ut Oecolampad.) cum, quia id absq. παντοῦ οὐκᾶ fieri nequiret, tum quia panis omnino non connotaretur: quod sacrilegii notam non effugeret.

3. Copulam EST ἐστίν, hoc est; sicut sonat, accipientem, sine omni Tropo intelligendam, insinuat 1. presentissima illa unio, ac unitissima presentia. 2. Invieta illa intaminataq. usq. huc veritas, qua perstitit adversus omnes veritatis hostes, non valentes ἐπιμαρτυρεῖν quandam ei acceptionem cum evidentia attribuire.

3. Proprius ac usitatus loquendi modus, ubi in exhibitione alicujus conjuncti, Demonstrativum mediante Substantivo EST (proprie & absq. Tropo intellecto) connectitur cum predicato, quas predicationes exhibitivas appellare consuevère Orthodoxi. E.g. Hoc est pecunia, Hoc est cerevisia, &c. Et si quis dixisset ad Iordanem, Hoc est S. S. uti & postea Ioh. ait se vidisse S. S. (e) 4. Inhabilitas copulae quae non κατισχύει, sed ἀποκαταρτίζει, quae non avellitur utrinq. à nomine in enunciatione, h. e. à predicato & subiecto, quod utrinq. respicit. 1. Predicatum, Corpus, i. e. quod pro vobis datur, est verum corpus. Nec est quod hic excipias; verba enunciationis non debere, nec posse sigillatim significare, quod largimur, Sic n. non subiectum aut predicatum, sed nomen & verbum appellantur (f): In-
terea ejus Emphases ab omni tropo immunes elucidare nil vetat.

e) Ioh. 1. 34

f) Arist. lib. περὶ ἑρμ.

4. Proprietas etiam alia est λέξεως & Grammatica alia συνθέσεως & Logica; illam Orthodoxi urgent retinendam, heterodoxi verò, ut hic Anabaptistae, infringendam. Hinc est quod docemus & confitemur, verba illa proprie accipienda esse, & τὸ ἔχειν, ut sonant. Interim hanc Logicam proprietatem quam συνθέσεως nominant, absit statuamus, quae est exteremorum combinatio ea, quae ad aliquem modum ex quinque predicabilibus referri potest, hujusmodi proprietatem avertamus. Quia modus

A 3

unionis

unionis spectatur ex modo predicandi, si ille usitatus; & hic ab usu dimoveri nequit, quod hic asseverare αθεόλογον. Cum verò unio sit inusitata & mystica, predicatio alia esse nequit, quia ut res est in esse, ita in predicari; quocirca non extrinseca, non verbalis, non ritualis, sed vera & realissima, sed Sacramentalis & inusitata erit.

5. Consonantia verò exemplorum allegatorum notetur, Christus est lapis angularis, & offendiculi, (g) est vitis: Et propositio- num Cæna: Hoc est corpus meum, Hic est Sanguis meus. Verin- que tro- pus nullus, nullus omnino, etiã ultero iam demum concedentibus qui- busdam (alvinianis. In exemplis n. non est tropica locutio, sed Chri- stus revera 1. gestat Ecclesiam & omnes credentes. 2. Verissimè est lapis anguli conjungens duos parietes: colligens sibi Ecclesiam ex Judæis & gentibus. 3. Lapis offendiculi, quia maxima hominum multitudo se offendit spre- ta & abjecta specie Christi crucifixi & mortui, &c. qualem Christus non significavit, si ve ομωμοτικὸς deno- tavit, sed verissimè exiit talis, quod si vero quadam dissonantia inter exempla allegata concedenda esset, quod nostrates negant (h) non tamen sequeretur, quia illa propositiones in exemplis allegatis sunt figuratæ: Ergo & in Cæna tales sint necesse est.

6. Patres quin ὁμοφῶνους habeamus satis superq. experti sunt adversarii: Et alibi cum ab aliis, tum à nobis (i) copiosius adducta eorum testimonia; August. (k) respiciens ad locum Gal. 5. sic in- quit, valent verba hominis mortui jacentis sine sensu in monumento at sedet Christus in cælo & contradicitur Testamento ejus in terris. Qui fecit Testamentum vivit in æternum: audite voces nostras, ag- noscite suam solam veram, agamus igitur & retineamus verba illius quid litigamus. Et divus Bernhardus: Sacramentum Dei altissi- mi suscipiendum est, non ratione discutiendum: Venerandum & admirandum non dijudicandum, aut ad rationis vel sapientiæ hu- manæ calculum revocandum, ratione in obsequium Christi captivâ ductâ

2) Esa. 28. 16
Iob. 15. 1.
Psal. 118. 22.
Matt. 21. 7.
1. Pet. 2. 7.
Rom. 9. 33.
Act. 4. 11.
1. Cor. 10. 4.

h) D. Hun-
in artic. de
Sacram. c.
14. §. 406.

i) In Calvin.
Disp. 19. c.
2. Et. 3. th. 6.
Et. 6. th. 6.
Disp. 20. c.
1. Et. 1. th. 7.
Et. 2. th. 5.
k) In Enar.
Psal. 22.
Tom. 8. Ep.
77.

ductâ, & malè valere iussu speculationibus extra verbum, absurdi-
catibus & contradictionibus rationis humana.

Error Secundus.

Christus in pane non est præsens: Christus non est
corporaliter in cœna.

Coll. Anab.

REFUTATIO.

/ Hic ulterius obscurum esse nequit, quid verborum improprie-
tate querant adversarii, nempe ut excusso nucleo putamina nobis
relinquant & Christi Sacratissimum corpus à cœnâ quam remotissi-
mè ablegent, cum Calvinianis idem cornu insufflantes: Inquit n.
Beza, (a) tam procul nunc abest Christi corpus à loco, in quo cœ-
nam Domini celebramus, quam abest cælum à terra. Sed Bezam
dum dico omnes dixi. Vnde cum hac in dēce unanimes delirent A-
nabaptistæ cum Zuinglio-Calvinianis eadem merito hic sufficerent
argumenta in (b) AntiCalvinismo nostro ostensa. Sed & pagoda
hæc decerpamus.

a) Ep. 5. vel
3. tract. The
ol. f. 204.
& 1. part.
resp. ad astra
coll. Mon.
pag. 61. 62.
b) Disp. 20.
c. 1. Et. 1.

1. Verba Christi instituentis tantæ sunt evidentie & solidi-
tatis, ut nos pudere minimè debeat, ea subinde ut invicta obverte-
re & quidem in plus quàm supina hac vertiginosi Spiritus malitia.
Hic si rem altius perquirere satageremus expendendum sumeremus,
1. quis ille sit qui dixit. 2. quodnam & quantum sit dictum ipsius. 3.
quando dixerit. 4. ad quos. Spectetur a. in his modò & Voluntas
& Facultas Christi.

2. Voluntatem vel maximè adstruunt 1. quod jussit
comedere & bibere non absens corpus sed præsentissimum suum cor-
pus. In, cum & sub pane, bibere Sanguinem, In, cum & sub vi-
no, non signum nec figuram Corporis. 2. Quid n. hoc sermonis? Acci-
dite, edite hoc est corpus, quod pro vobis traditur: Bibite, hic calix
Novum Testamentum est, qui pro vobis effunditur, numquid si-
gnum

gnum & figura corporis & sanguinis Christi effundi potest? Nec nō
ἀνθρώποις hic servator. 3. Et quid Christo contradicere est, cumq;
qui est ipsa veritas (c), falsimonia & deceptionis arguere, si hoc
non est?

c) Ioh. 14. 5

3. Facultatem impiissimè præcidas ipsi. 1. qui est verus
Deus & verus homo in unitate personæ inseparabilis. 2. Cuius verba
prolatione citius, res sunt (d): Quippe qui dixit, & facta sunt uni-
versa statō ordine & ἀκριβοῦς. Ipse enim ipsa vera omnipoten-
tia & omnipotens veritas (e). 3. Quem in calos assumptum & ad
dexteram Dei sedentem, & plenissimam divinæ gloriæ & maiestatis
possessionem obtinentem (f) credimus & confitemur, quid huic adi-
mamus potestatis verba sua adimplendi. 4. Immò qui mille modos
mille vias novit sua pronunciata verificandi. Itaq; præposterè
tantum præscripseris modum alienum à voluntate & facultate
Christi.

d) Psal. 33. 9

e) Ioh. 14. 6.

f) Matt. 28.

18.

Marc. 16. 19

4. Optimus huius litis esto agonothesa D. Paulus, qui hanc
doctrinam non ab hominibus didicit atq; hauserit, sed à Domino ipso
(g) accepit. Is sic docet suos Corinthios; Panis, inquit, quem frangi-
mus participatio corporis Christi est. Ecquis hic tanti stuporis,
qui non præsentis corporis participationem frangi ac participari sine
gat & comminiscatur? Hanc doctrinam qui non secum fere, præ-
cipit in domum recipiendum non esse, neq; ave ei dicen-
dum.

g) 1. Cor. 11.

23.

1. Cor. 10.

16.

5. Si verò in pane Eucharistico Christus præsens non est,
sequitur, 1. Non posse participari eum à sumentibus, neq; verè &
essentialiter, neq; spiritualiter, quia si non in & cum pane præsens
fuerit, qui fidei præsens erit, cum fides sit in anima atq; ita in terra
vis. Ludificavit igitur Christus Apostolos & nos hodiè? Impi-
um dictu. 2. Eandem manducationem esse in Cœna & auditu ver-
bi divini. 3. Verbum manducare duplicem suscipere simul significa-
tionem, propriam respectu corporis, figuratam verò respectu animi,
qui du-

qui duplex respectus in unam eandemq locutionem non cadit. Proinde perstat, in, cum & sub pane Eucharistico, Christum vere, realiter, & substantialiter manducari.

6. Formulas illas loquendi novimus & λέγειν Scripturæ non esse, sed tamen secundum fidei analogiam piè & sobriè à puriore vetustate priscitus contra effectam transelementationem Papisicam usurpatas, neq; à mystica hac supernaturali & sacramentali unione aliena portendere, sed potius dum impersonali unione in Christo Scriptura eas adhibet, (h) quidni & hîc idem liceret? Salva & illibata interea personali unione distinctissima ab hac Sacramentali: Ibi namq; duæ naturæ uniuntur *ἐνσωματωσιν* in unum personale, hic verò Corpus Christi & panis uniuntur *παρεσχησιν* in unum Sacramentale.

h) 2. Cor. 5.
19.
Phil. 2.
Col. 2. 9.
Act. 10, 38.

7. Id qui negat, nã ille spissè subtilis & blasphemè religiosus. Duo n. contradictoria simul vera esse non posse in vulgus notissimum abiit. Quin verò Christus alteram disertè pronunciat, cuius Spiritus hi, quæso, filii qui id negatum eunt? Quis igitur pius moretur horum percinacem maliciam, dum hunc præsentis modum ad Phisicum, crassum & simpliciter nostris corporibus tantum (absq; respectu ad personalem duarum naturarum in uno *ὑποστατικῶν* unionem) connaturalem revocant: Et per corporaliter adesse intellectum volunt visibiliter & palpabiliter præsens esse, quo ipso rem cum rei modo subdolè confundunt. Actio namq; una est, sed hæc diversæ res, cælestis & terrestris distribuuntur una eademq; actione, sed modo diverso: Cælestis, modo *ἐν ἡμῶν* Dei. Terrestris modo naturali & terreno.

8. Tum & crassa hæc & Phisica de visibili & palpabili præsentia horum vocabulorum interpretatio institutionem Servatoris pervertit, quippe qui non ob id suo nostris essentiali corpore in Cæna præsens est, ut spectandum palpandumvè petulantibus Anabaptistis omnibusq; incredulis illud sistat: Verum ut in hoc *ἀνεξετάστῳ* imperscrutabili & inexplicabili (quem non sensu Calvinistico, sed Sanctissimorum Patrum & Antecessorum purioris Ecclesiæ di-

B,

cinus

i) in Lucam
Serm. 28.

k) Lib. 8. de
Trin. super
1. Cor. 11.
Serm. 159.
Hom. 7. de
pass. & Hom
de prodit.
Iudæ.

imus Sacramentalem) mysterio, in, cum & sub pane & vino se manducandum & bibendum exhibeat.

9. Puriorem antiquitatem huic nostræ sinceritati astipulari nullo negotio prolixius multo ostendi posset, sed plures hic accire opera precium non duxi. (Augustinus (i) Ante verba Christi, quod offertur panis dicitur. Vbi Christi verba deprompta sunt, jam non panis dicitur sed corpus. Hilarius, (k) si verbum caro factum est, & nos verè verbum carnem cibo Dominico sumimus, quomodo non Naturaliter in nobis manere existimandus est. Paschasius si nihil amplius habet hoc mysterium præterfiguram corporis & sanguinis Christi, & non hoc est quod ipse dixit, quid necesse habuit iterare in facto, quia hoc totum præfiguratum erat in agno? Vnde & Lucas duos calices datos esse discipulis in eadem cœna commemorat: Vnum prius, post agni commestione, antequam panem acciperet; alterum postquam benedixisset, &c. August. dicis mihi inquit, si super aquas firmis gressibus ambulavit, ubi est corporis pondus? Respondeo, si per ostia clausa intravit, ubi est corporis modus? Recedant paulisper pondus est modus. Ille hæc fecit cui nihil impossibile est. Chrysost. Quemadmodum vox illa, quæ dictum est: Crescite & multiplicamini, semel quidem dicta est, Semper autem fit, operi nostræ naturæ vim præbens ad generandum: Ita hæc quoq; vox: Hoc est corpus meum; semel dicta in singulis aris ex eo tempore usq; in præsentem diem & usq; ad Christi adventum, hoc Sacramentum integre perficit.

Error Tertius.

Panis & vinum in Sacra cœna non est, sed significat corpus & sanguinem Christi.

REFUTATIO.

Antequam corporis Domini tantis technis & variegatis molibus Catapactis stabilicam (incassum) reddent, Quantis n. viribus, usq; ad impudentem planè (cujus jam meritò illos plerosq; pudet) audaciam Sacramenti-perdæ, Quinglo-Calviniani veritatis

sc op-

se opposuerint, non tamen sua μεταφορικῇ, μετανικη, τυπικῇ, γενικῇ, συμβολικῇ, idæali, imaginaria, relativa &c. præsentie effiçione quicquam contra immota veritatis fundamina effectum hætenus dederunt. Quid igitur hi amplius? Veterum Calvinianorum glossam mordicus tenent, & allegoricè verba Cæna interpretanda esse contendunt? Erroris autem eos spississimi convictos nostra pridem reliquit in cæno, Orthodoxia, (a) ex cujus præsidio duntaxat hæc producimus.

a) vide Calvinismi Dis
19. & 20.

1. Illustris Evangelistarum inter se & Paulum Apostolum (b) harmonia & uniformis consensus condoces facit nos, nullam allegoriam, improprietatem aut quamcunq; γεωπολογίαν admitti hic debere. Aliquis enim horum, si esset, indicasset improprietatem, quorum in concionibus tam diverso temporis intervallo (Matthæus 8. anno post ascensionem Christi, Marcus anno decimo, Lucas 15. anno post ascensionem Christi scripsere) memoria consecratis, cum S. Scriptura nullam præter τὸ ἑστὶν interpretationem subministrat, nostrum non erit commentis hominum noviter in perniciem oculis Christi ab atro Spiritu concitorum ea conspurcare.

b) Matth. 26.
27. 28. 29.
Mar. 14. 23.
23. 24.
Luc. 22. 19.
20.
1. Cor. 10. 16
c. 11. 23.

2. Tum omnium & singulorum fidei articulorum ea hætenus perstitit quoad τὸ ἑστὶν illibata proprietates, ut nullus de infernalibus portis quicquam adversus illam hætenus prævalere potuerit, quare & hic eidem tenaciter inhaerendum jure nostro urgemus; quinimò cum quemlibet scripturæ locum simpliciter ut verba sonant accipiendum, (nisi fortè eo ipso in loco adjecta quædam sit διάνοια, vel alibi ubi res eadem tractatur, exponitur, vel nisi τὸ ἑστὶν in aliquem fidei articulum necessariò impingat) ipsa nos Dei severissima voluntas constringit (c).

c) Deut. 4. 2.
Deut. 5. 32.
33.
Gal. 1. 8. &
3. 15.
Esa. 8. 20.

3. Ad hæc Vetus Testamentum cum suis sacrificiis in hoc fundatum esse, ut figuret, consensione omnium hætenus negatum non est. Quod si verò Elementa in S. Cæna tantum significant, quod ἵπτω, verè & realiter esse debere Servator voluit; discrimen Veteris & N. Testamentorum nullum erit, quod tamen evidentissimis

d) Col. 2. 17.
Ebr. 10. 1.
Gal. 4. 23.
24.

Ἐπομένως Apostolus (d) adstruixit: Et imprimis Christus aperte indicat quando dicit: Hic calix novum Testamentum est (sublatis jam rypis omnibus V. T.) in meo Sanguine.

4. Tropum verò in Copula EST (quam Cinglius & Beza in subsidium Anabaptistarum per significat exponunt, cujus tamen defensionem excultiores hodierni Calviniseque abiecerunt atq. repudiarunt) Anabaptistæ, serò cum Phrygiis sapiētes, præposterè defensabunt: Ea namq. non est significatiua, sed συγκατανοήσις, consignificatiua, ac proinde Tropi incapax: quippe qui tantum locum habet in vocibus certam rem per se significantibus. Ad stipulantibus Sacramentariorum Antesignanis modernis; (e) proinde extra propositionem abripi & improprietas argui nequit: ut & paulò antè demonstratum.

5. Deniq. sanctissimorum Patrum nobis ad unum consentientium Testimonia neq. hic operosius cumulabimus: Ambrosius inquit: (f) Non est panis quem natura formavit, sed quem benedictio consecravit. Quod si tantum valuit humana benedictio, quid dicemus de ipsa consecratione Divina, ubi verba Servatoris operantur. Iustinus: Cibus illum, qui per precationem verbi, quod à Christo traditum est, gratiarum actione sacatur, edocti sumus ipsius Iesu incarnati carnem & sanguinem esse. Chrysostomus: Ipse Christus ornat & consecrat mensam hanc, non enim homo est, qui id, quod proponitur faciat corpus & sanguinem Christi, sed ipse Christus, qui pro nobis crucifixus est. Sacerdotis ore verba proferuntur & Dei virtute operantur & gratiâ. Irenæus: Nostra corpora percipientia Eucharistiam jam non sunt corruptibilia, spem resurrectionis ex Eucharistia habentia. Cyrillus: Ita oportuit ut non solum anima per S. S. in beatam vitam ascenderet: Verum etiam ut rude & terreste hoc corpus cognato sibi gustu tactu & cibo ad immortalitatem traduceretur.

Error

e) Kecker.
lib. 1. Syll.
Log. Sect. 1.
c. 1. q. 3. 17.
Gocl. part.
2. probl. 20.
f. 59.
f) De iis
qui initiantur
mysteriis cap. 9.
Lib. 4. cont.
Hæretic.
cap. 34.
Lib. 4. in
Ioh. c. 14.
201.

Error Quartus.

Fractionem panis urgent tanquam absolutè necessariam minimeq; omittendam.

REFUTATIO.

Ita usu venit Pharisæicâ & sanctitate & sapientiâ tumidâ, ut minus necessaria magis curent & extremorum quorundam observationem tanti ducant, ut ipsam interea rei substantiam parvi habeant, neq; vel eminus attingant, quo de nomine Christus sæpe numero Pharisæos graviter reprehendit: Simile quid in Sacramentariis deprehendimus, qui ipsam Cænæ substantiam mutilantes in accidentibus quibusdam & cumprimis in *ὑποστάσει*, vel ipso sunt Argo oculatiores. Panis verò fractionem absolutè necessariam non esse patere potest, præter alia alibi (a) recensita, his rationum momentis.

1. Cum imprimis conveniat nosse, quid in administratione cænæ sit absolutè necessarium, ut quæ minus sunt necessaria, attendere est pretium operæ alia concernere dantem sive ministrum qui 1. panem & vinum Cænæ à communi cibo, escâ & potu segreget. 2. Eidem benedicat. 3. distribuat communicantibus. Alia S. Eucharistiâ utentibus competunt, ut 1. *λαβὴν*. 2. *φάγεθ' ἡγίστεν*. Ex his quinq; quæ tantum Christus præcepto inclusit: Hoc facite, nullum salvâ Sacramentalis actionis integritate abesse potest, proinde hæc membra meritò ut absolutè necessaria observantur & retinentur tanquam partes integrales sive essentielles.

2. Fractio verò panis cum parem sibi necessitatem vindicare nequeat; sola namq; panis distributio sufficere potest, neq; à Christo, ut sub administratione demùm digitis placenzulæ in minutulas frangantur partes, *δεσποτικῶς*, præcepta, sed tantum *ισοετικῶς* commemorata sit ab Evangelistis, *ἐδωκεν* quid insinuat: In quantum verò pro distributione inter communicantes accipitur, ut ejus significatio in nostris obtineat Ecclesiis, eam vel maxime necessariam docemus, ut jam indicatum est. Siquidem & D. Apo-

Vid. D.
Hun. Disp.
cont. Anab.
th. 147.

a) Vide Cal
vinismi Dis
21. cap. 1.
Et. 2.

b) 1. Cor. 26
16.
Ioh. 19. 36.

stolus (b) non alio sensu usurpat hanc vocem quam pro distributione.

c) Ex. 12. 46
Num. 9. 12.

3. Porro adversarii hoc fractionis postulato id duntaxat querunt, ut allegoricas suas & figuratas interpretationes subingerant: neq[ue] enim aliud hac sub necessitate pra se ferunt, quam ut hoc pacto nostram doctrinam de reali corporis Christi praesentia, de eius orali manducatione subdole ac tacite impetant, & representent corporis Christi in cruce fractionem, quae tamen ut testatur S. Scriptura, nulla intercessit, ut in typo fuerat adumbratū. (c) Quae igitur huius fractionis ad Christi in crucis arā immolationem siue similitudo, siue effiguratio? ubi praecepta? à quibus Veterum Ecclesiae Anacitum usurpata?

4. Inconvenientia insuper quamplurima implicat hae effecta fractionis necessitas. Etenim 1. Tota Ecclesia versus occidentem intra mille plus minus annos argueretur, quod Cœnam Domini mutilatam habuisset, cum hanc Sacramentariam *δοτελδοτιαν* ignoraret. 2. Ceremonia hac, talem enim & adversarii hanc iudicant, quā sine non paucae Calvinianorum Ecclesiae adhuc hodie hoc Sacramentum administrant, faceret, ut suae confessionis complices condemnarentur. 3. Causa dari nulla posset, quo minus & in altero Elemento, vino puta, huiusmodi allegoria effusionis sanguinis, affectata quādam & his Sacramentorum hostibus condignā *καταχρηστικῶς* effigureretur.

4. Deniq[ue] si hac Ceremonia tam tenaciter servanda foret, quare non pari necessitate Ceremonia Baptismi Christi in totali corporis immersione observantur, sed hac singula mordicus observare, & absurdum & impertinens nimis esset. Patrum Testimonia adduximus diss. Anticalv. 21. Err. 2. Th. 7.

CAPUT SECUNDUM.

De manducatione indignorum & usu ac fructu Cœnae Domini.

Error

Error Primus.

Christi corpus comedere nihil aliud est, quam credere.

REFUTATIO.

Quid sua detortâ verborum Christi interpretatione & allegoricâ expositione Antagonistæ quarant, cum ex antea dictis patet, cum hoc capite plenius innotescet. Maxima verò est malitia, datâ operâ nollo Spiritui Dei credere, sed in contrarium perfrictâ fronte niti, quâq; Spiritus S. distinctissima proposuit nefariè confundere, cujus malitiæ meritò & hic Sacramentarios Anabaptistas arguimus, quippe qui discipulant apertâ luce cæcutire, & videre nolunt, quod Christus spiritualem manducationem quæ fide fit in auditu verbi discretè distinguat peculiaribus (a) concionibus ab hac singulari ultimæ voluntatis ordinatione, quâ Sacramentalem naturalis sui corporis manducationem instituit, aliamq; esse voluit; quamquam ab hac manducatio quæ fide fit minimè excludatur. Distincta itaq; esse illa, & confusionibus adversarios ludere evidentissimum est.

1. Συναφεια n. & ipse verborum institutionis contextus, iuxta ac Evangelica historia, summam præ se ferunt perspicuitatem. Iubentur enim discipuli. Hoc corpus edere, & ex hoc poculo bibere, ut discretè Evangelistæ enunciant, Bibite ex Hoc (poculo) omnes, quod ἐξ ὧν τῶν ἀποκρίσεων testatur Marcus. Et biberunt ex eo omnes. Quæ singula firmissimè demonstrant eos ex terro ore percepisse, quod Christus porrexisset: Porrexisset autem verum & corpus & sanguinem suum.

2. Deinde Iudæ participatio in cæna prima, ut ut indigni, consternatos reddit adversarios, cuius manducationem, si per credere interpretari possint, audiemus novas rerum & vocabulorum nomenclaturas. Interfuisse autem Iudam cæna ostendit Marcus, qui ait omnes bibisse (b); & Christus ipse inquit; Ecce manus tradentis

Vid. D.
Schlussel.
cat. Hæret.
lib. 12, f. 368

a) Ioh. 6. 53.
54.

b) Mar. 143
23.
Luc. 22. 21.
1. Cor. 12.
27. 29.

dentis me mecum esse in mensa. Idem D. Apostolus de indignis testatur, quod manducando corpus Domini, sibi iudicium manducant. Hic in aprico ponitur, bibitionem Iudae & indignorum non de fidei manducatione, quâ nemo Iudicii reus fieri potest, sed de ea, quae ore perficitur, accipiendam esse.

3. Neque porro quis ullo demonstrabit exemplo, unum idemque verbum semel duntaxat positum, in una eademque propositione accipi simul in propria & figuratâ significatione, quod hic esset evincendum. Irrefragabiliter itaque sequitur, si Apostoli Christi corpus non ore corporis manducarunt, aut Christi corpus non fuisse id, quod iussunt manducare Apostoli, aut unius ejusdemque mandati sensum esse duplicem; quod à veteribus & maxime inconueniens quivis deprehendit.

4. Manducationis verò utriusque spiritualis & Sacramentalis distinctio ex Scriptura manifestè liquere potest. 1. Illa enim respicit omnes verbi divini predicationes; Hæc in hujus duntaxat Eucharistici Sacramenti celebratione locum obtinet. 2. Illa à Christo est tradita peculiari in concione (c): Hæc verò in usu Cœnæ præcepta. 3. Illa tantum fideles sive credentes; Hæc promiscuè omnes concernit: Infideles n. etiam & indigni hujus, ac non illius participes fieri possunt. 4. Illa fide: Hæc ore externo perficitur. 5. Illa generaliter circa omnia Christi merita: Hæc circa ipsam corporis & sanguinis Christi in Cœna substantiam propriè versatur. 6. Illa ad salutem æternam simpliciter necessaria: Hæc non item. In casu n. necessitatis quando ejus copia dari non potest, valet illud Augustini: Crede & manducasti. 7. Illa ad Salutem, nunquam ad iudicium cedit: Hæc verò nonnunquam (indignis nimirum) etiam ad iudicium. Ex quibus oportissimum est, maximum utriusque manducationis & spiritualis & sacramentalis discrimen esse, adeo ut pro hac illa sumi aut intelligi nequaquam possit.

5. Id quod etiam probatur ex longè diverso intervallo & Scopo concionis Christi Ioh. 6. cap. & S. S. cœnæ institutionis ut chronologia

e) Ioh. 6. 32.
35. 40. 53. 54

nologia Evangelica restatur, & suo etiam calculo adstruit Divus
Apostolus: (d) Eâ nimirum nocte demum institutam esse Cœnam,
quâ Dominus Iesus esse traditus. Quod & verum dicit ille Sacra-
mentariorum Coryphæus, Calvinus, (e) Ineptum, inquit, est &
intempestivum, de Cœna Domini Christum Ioh. 6. differuisse quam
nondum instituerat, sicut valde absurdum esset de Circumcisione ab
Abrahamo, aut de Baptismo à Baptista prius quicquam auditum
vel intellectum esse, quàm vel Circumcisio vel Baptismus institue-
retur. Idem referente Marlorato (f): Nullus est hic sermo de
Sacramento corporis & sanguinis Cœnæ Dominicæ, sed pergit Chri-
stus in cœpta Metaphora de esu carnis & potu sanguinis sui, & de
perpetua communicatione quæ extra Cœnæ usum nobis constat.

6. Deniq; consensus Antiquitatis à nostra facit assertione;
Augustinus respiciens ad eam dici partem, qua S. S. Eucharis-
tia uti consuevimus: Ex hoc (g), inquit, placuit Spiritui sancto,
ut in honorem tanti Sacramenti in Os Christiani prius Dominicum
corpus intraret, quàm exteri cibi. Nam ideo per universum or-
bem mos iste observatur. Ambrosius: Cum timore accedendum
est ad communionem, ut sciat mens, se reverentiam debere ei, ad
cujus corpus sumendum accedit. Hoc enim debet apud se dijudica-
re, quia Dominus est, cuius in mysterio sanguinem potat, &c.

Error Secundus.

Increduli in usu Cœnæ non accipiunt corpus &
sanguinem Christi.

REFUTATIO.

Substantialibus Eucharistiæ partibus superius & plurimum
positis & expositis, jam quid erroris foveant Anabaptistæ in mate-
ria circa quam, sive objecto Cœnæ, quod constituimus, Omnes
qui cautevntur homines, sive sint, juxta Damascenum (a) *πιστοι α-*

d) 1. Cor. 11
23
e) Super c. 6
Ioh. f. 44.

f) Super
Ioh. 6. 55.

g) Epist. 118.

Ioh. Leid-
sis in Coll.

a) li. 4. c. 14.
Orth. fid.

C

§ 149

b) Vrsin. in
comp. f. 10.
88.

c) c. 14. 23.

d) cap. 22. 14

e) 1. Cor. 10.

3. 4. 5. 16. 17

f) 11. 18. 20.

& seq.

g) Disp. 20.

h) 2. Et. 3. th.

2.

i) Rom. 3. 3.

j) Tim. 2. 12.

13.

ἔως μετὰ τὸ ἀναγορεύειν, digni; si ve ἀμισία ἀναξίως μετέχοντες, indigni.
De his Antagonista utriq; (b) disputantes, hos nudis duntaxat vesci
contendunt Elementis. Nos contra certis tuemur rationibus in-
dignorum etiā manducationem Sacramentalem.

1. Evangelica n. de hoc mysterio Scriptura 1. Christi man-
datum ἀδοξίως seu indeterminatē ad omnes directum commonstrat,
Accipite & comedite & bibite. Ne verò quispiam hic ani-
mo penderet, 2. Marcus (c) certos nos reddit, dum subnectit, &
biberunt ex eo omnes. Et Lucas (d) etiam Judam infide-
lem unā manducasse cum ceteris commemorat. Porro cum adhuc
herere quispiam potuisset, optimus licis disceptator intervenit. 3.
D. Paulus (e) aliquot manifestis argumentis oculis subjicit sine con-
ditione dignitatis aut indignitatis omnibus communicantibus cor-
pus & sanguinem Christi exhiberi: Quæ quia in disputatione nostra
Anticalvinistica (f) expressimus, alia facie ea hic iterare nolu-
mus.

2. Ipsa deinde Sacramentorum natura & integritas
non pendet ab hominum fide, si ve à sumentium qualitate, quæ ordi-
nationem divinam nec mutat, nec Sacramentalem unionem, ve-
ramq; corporis præsentiam tollit, cum hominum incredulitas fidem
Dei non evacuet (g). Et si itaq; indigni respuant corpus Christi, quoad
spiritualem illam applicationem, quæ fide fit qua carent, sumunt
tamen id ipsum ore corporis, juxta institutionem Christi mandu-
cantes & bibentes. Nec n. fidem & veritatem institutionis Cæ-
næ suæ incredulitate enervare aut annihilare possunt.

3. Quin etiam, ipsa verbi & Sacramentorum analogia
idem stabilit. Verbum enim promiscuè omnibus audiendum proponi-
tur, & tam à bonis quam à malis, uno eodemq; organo corporis, ni-
mirum auditu percipitur, ut ut dispar effectus sequatur. Quidni
ergo Sacramentum ab utriq; & eodem instrumento, ore nimirum
Corporis sumeretur?

4. Tum

4. Tum quoq; unio rerum duarum, terrena puta & cœlestis, tanta est, ut earum alterutra deficiente aut absente Sacramentum esse nequeat, cum utraq; sit pars Eucharistiae constituens ac Sacramenti substantiam ingrediatur; cum verò indignus res terrena, imò & Sacramentum, quamvis non res Sacramenti ab ipsis Adversariis concedatur, fieri non potest, quin ob arctissimam utriusq; rei tam cœlestis, quàm terrenæ unionem Sacramentalem, utramq; quoq; communificent.

5. Quod & indè probatur; quia indigni manducando incurrunt in pœna gravitatem, sibiq; iudicium accersunt, ut antea ex Paulo (b) allegavimus. Ergo aut manducando solum panem Elementarem & bibendo merum vinum, aut ex indigna manducatione corporis & bibitione ipsius sanguinis Christi reatum illum attrahunt: Illud asserere est Apostolo licet indicere: Ergo hoc. Tertium dari nequit; quod n. de violatione diplomatum regionum adferunt, ut elumbis similitudo, cum scopo Apostoli nihil affine fovens, meritò rejicitur.

6. Hisce deniq; unanimis puriorum ex antiquitate Scriptorum ad stipulatur consensus: Augustinus (i): Tolerat ipse Dominus Judam & sinit accipere inter innocentes discipulos, quod norunt fideles precium suum. Idem: Ex una re sancta Judas sibi sumebat iudicium, Petrus Salutem Idem: sicut Judas, cui buccellam tradidit Dominus non malum accipiendo, sed male accipiendo locum in se Diabolo prœbuit: Sic indignè quoq; sumens Dominicum Sacramentum, non efficit, ut, quia ipso malus est, malum sit, aut quia non ad salutem accipit, nihil acceperit. Cyprianus, indignè, inquit, edere panem illum, & bibere de poculo illo, est vim inferre corpori & sanguini ejus. Item: Indignè manducantes & bibentes in Dominum manibus & ore plus delinquent, quàm qui Dominum olim negaverunt. Bernhârdus: Sanè in mensa una in cœna Domini de uno pane consecrato Petrus & Judas accepit: bonus

b) 1. Cor. 11.
27. 29.

i) Epist. 163.
ad Gloriam.
Contra Pe-
tilian. c. 40.
Contra Do-
natistas. lib.
5. c. 8. In
serm. de la-
p̃is. Sermon.
de commu-
nione.
Lib. 4. Dis-
logor.
Lib. 1.
In 1. Cor. 11.

in vitam; pessimus in pœnam; bonus in beneficium; pessimus in testimonium; bonus in salutem; pessimus in mortem. **Gregor. Magn.** Est quidem in peccatoribus & indignè sumen-
tibus vera Christi caro & verus sanguis: Sed essentia, non salubri
efficientia. **Hieronim.** Qui indignè manducaverit, & bibe-
rit, reus erit violati corporis & sanguinis Christi. **Oecumen.**
Sacratissimum corpus Christi impuris manibus accipiunt indigni, &
execrando ori admovent.

Error Tertius.

Coll. Emb.
vid. Ench.
M. Lucæ
Ofiand.
cont. Anab.

Cœna Domini non est pignus & obsignatio gratiæ
Dei & fidei remissionis peccatorum & nostræ vivifica-
tionis, quia credentium pignus & obsignatio est Spiri-
tus S.

REFUTATIO.

In ipsa Eucharistia substantia adversarios deprehendimus mu-
tilatores, quid mirum si in salutari ejus usu ac fructu eorum quoq;
laniemur? Et quidem hunc errorem, supra in epistola
illam, quam de S. Cœnæ substantia cum Calvinianis communem ha-
bent, nefario ausu propugnare, & Sacramenti hujus fructum arcti-
us, quàm par, determinare non verentur. Nos enim S. Cœnam
conducere proficemur. 1. ad pignus & obsignationem gratiæ Dei, &
fidei confirmationem. 2. ad peccatorum remissionem. 3. ad nostram
vivificationem. 4. ad commemorationem passionis Christi. 5. ad
excitandam fraternam dilectionem. 6. ad communesactionem de
morte pro Christo constanter in persecutione subeunda: Ex quibus
S. Cœnæ usus reiectus & repudiatus tribus prioribus, tres tantum
posteriores, ut in adducto errore videre est, arripiunt, eosq; solos
Cœnæ Dominicæ ascribendos contendunt. Erroris autem solidè

con-

convincuntur nostrâ affirmativâ hisce fundamentis roboratâ.

1. Evidentius vix quicquam esse potest illis testamenti ver-
bis: Corpus, inquit Salvator, quod pro vobis datur ad gra-
tiam Dei in primo Adamo amissam in me secundo Adamo recupe-
randam: Et sanguis, qui pro vobis effunditur in remissio-
nem peccatorum cedit: quibus reluctari veritati recalcitra-
re est. Pro nobis dari: quidni pro nostra cum D E O patre re-
conciliatione & amissæ imaginis D E I redemptione dari esset?
Pro nobis effundi in remissionem peccatorum: quidni remissio-
nem peccatorum ex sanguine Christi acquisitam in Cæna nobis ap-
plicari & obsignari notaret. Quod si adversarii negant, quid
Christo Servatori contradicere est, si hoc non est?

2. Apostolus 1. etiam ad hunc finem principalem respiciens,
Omnes nos, ait, (a) in unum corpus baptizatos esse, & omnes una
porione potari in unum Spiritum: ut si carne & sanguine Christi
dignè participemus, in Christo adolescamus, inque unum corpus
cum eo coalescamus; qui fructus equidem nostra erit vivificatio,
non tantum quoad animam, sed simul etiam quoad corpus: quo
respectu B. Lutherus dixit, Nos plus quàm dimidiatim à mortuis
cum Christo resurrexisse. 2. Insinuat Cæna finem (b), Justiti-
am & vitam æternam: (si à contrario sensu arguere licet,) si e-
nim indigni indignè participantes corpore & sanguine Christi,
judicium sibi manducant ac bibunt; Digni contrâ justitiæ, salu-
tis, & vitæ æternæ participes ista corporis & sanguinis Domini
κοινωνία certò redduntur.

a) 1. Cor. 12.
13.

b) 1. Cor. 11.
29.

3. Porro finem Sacramentorum & Veteris & Novi Testa-
menti eundem esse, nemo, opinor, inficiabitur, illa namque utrin-
que testificantur de paternâ D E I erga nos voluntate, & sunt
pactum gratiæ, justitiæ ac salutis æternæ. Ut de Baptismo pas-
sim legitur (c), quod remissionem peccatorum conferat, peccata

c) Mar. 7. 4.
c. 16. 16.

I. Hc. 3. 3.
Act. 2. 38. c.
22. 16.
Eph. 5. 26.
1. Pet. 3. 21..
Rom. 4. 11

abluat, sanctificet, mundet, stipulatione bonæ conscientie nos
Deo obliget ac salvos faciat. Ac Apostolus de Circumcisione
testatur, quod eam Abrahamus acceperit signaculum justitiæ fi-
dei. Ergo Cœna Dominica, tanquam altero Novi Testamenti
Sacramento eundem cum Baptismo & Circumcisione finem conce-
dant necesse est, nisi V. T. Sacramentum præstantius Novo; &
alterum alteri in N. T. dignitate & efficaciam cedere, absurdè &
à Θεολόγως statuere velint.

4. Futilitas verò *Agvolas* Anabaptistica plus quam
puerilis est in assignatâ ratione Errori superadditâ,
quasi Spiritus sanctus, qui pignus & obsecratio creden-
tium est, excluderet alios S. Cœnæ fines. Quid enim
vulgariius? quam cum unius rei plures possint esse subor-
dinati fines; principalem ex finibus non tollere minus
principales.

d) Lib. de iis
qui mysteri-
is initiati
sunt cap. 8.
Lib. 4. c. 34.
De cœlesti
Hierarchia.

5. Deniq; *ἐκ κοινῆς* Patrum & hic à nostris parti-
bus facit. Ambrosius (d): Ista esca, quam accipis; iste
panis vivens, qui descendit de cœlo, vitæ æternæ substan-
tiam subministrat, & quicumq; hunc panem manduca-
verit homo, non morietur in æternum. Irenæus:
Quemadmodum qui à terra panis est, percipiens in-
vocationem DEI, non iam communis panis est, sed
Eucharistia ex duabus rebus constans, terrenâ & cœle-
sti: Sic & corpora nostra percipientia Eucharistiam, jam
non sunt corruptibilia, spem resurrectionis habentia.
Dionysius: Quemadmodum ignis sensibilis, in qui-
bus infederit, in suum traducit officium, omnibusq; quo-
modo

modo libet sibi propinquantibus sui consortium tradit.
Haud aliter Deus noster, qui ignis consumens est,
nos per cibum hunc sacratissimum in sui
traducit effigiem, Dei formes-
que reddit.

Ad Artitum & Industriū Dn.

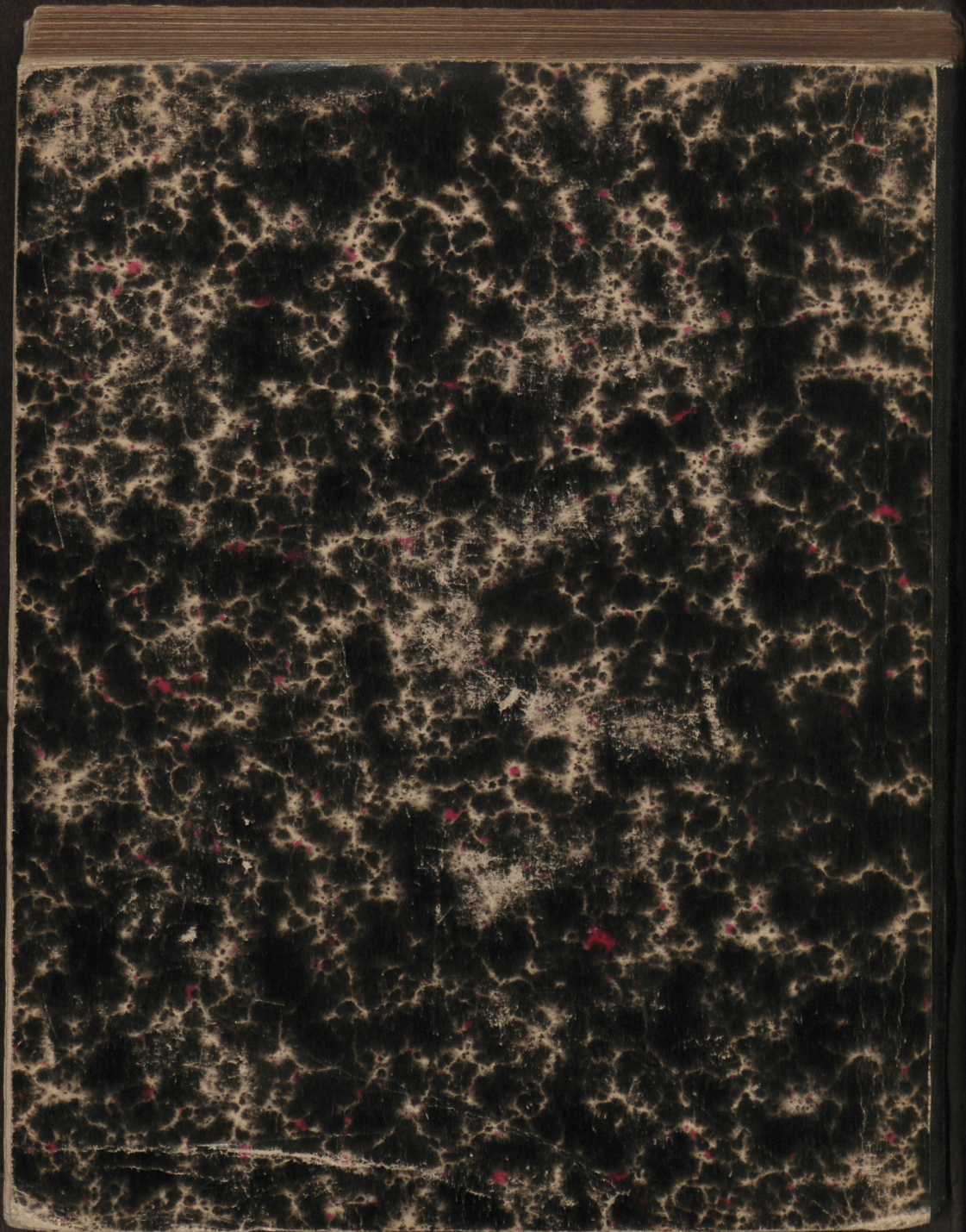
Respondentem

IOACHIMUM TAUMANNUM,
agnatum suū carissimū.

SI quisquam fidibus meruit, vel carmine dici,
Tu, IOACHIME, meo meruisti carmine dici,
Nam studiosorum dum fex & amurca rubentes
Nocturnā versare manu, versare diurnā
Sustinuit chartas, paterasq; haurire profundas,
Te virtutis amor, te pectoris Euthicus ardor
Nocturnā versare manu, versare diurnā
Sacratos monuit magna cum fruge libellos,
Atq; haurire avido meliores ore liquores.
Vnde etiam Hereticū contortas solvere fraudes,
Atq; secare sacri verbi sicelice tenaces
Nunc audes nodos, stulti fragmenta cerebri,
Teq; Anabaptistū dictis obtrudere iniquis.
Scilicet ut testis pia dissertatio præsens,
Atq; HINKELMANNVS templi fax clara **JACOBI,**
Officiosa tibi qui munia sponte suapte
Præsidii indulgit: testisq; erit ipsa corona,
Ornavit sacros cuius præsentia nixus,
Perge alacri nisu: sic hinc velocipes orbi
Fama velut Pegasus, nomen vehet usq; futuro.

*Ths Avolas & Amhoras Evexco
properiter f.*

Ioachimus Taumannus Par-
chimensis.

praesenti hoc errore pronunciet, qui & olim su-
auctores partim propagatores in Ecclesia
Originem Alexandrina Ecclesia antisitem
Palestinâs; nunc iterum resuscitatur à nonni-
rum in proscenium educitur, palliatur, com-
impj hujus dogmatis absurditas eò magis innot-
literarum & rationum stateram examinanda

1. Contrariantur illi scriptura dicta ea, quae
diabolorum & hominum damnatorum aeterna
desituras esse perspicue confirmant(a): quae ve-
morientem asserunt: Iram Dei mansuram sup-
esse ignem inexstingvibilem, interitum aeternu-
ternum, iudicium sine misericordia, pronunciat
extremo die abiecturum maledictos in supplicium.
Quod si itaq; homines damnati usq; in aeterna
lumen & Diaboli in secula seculorum crucia-
tandem erunt salvandi, aut quis finis penis ip-
Noq; est, ut quis cavilletur, vocabulum aeterni-
lutam sine fine perpetuitatem, sed periodicam
temporis limitatam diuturnitatem denotare. In
quaestioni accommodari non potest: siquidem
quam convincietur, quod poena damnatorum
ra sint, sed potius constat, nullam mutationem
summi iudicis, quo ad statum rerum, futuram
aeternum, simpliciter in propria significatione
quid assumitur, pro figmento reputamus.

2. Deinde & rationes contra prodigiosum ho-
tant. 1. Quia damnatorum peccata mortali-
temporalia violant & contemnunt aeternum
videlicet Deum, & aeternam vitam; iustissime
aeternis poenis puniuntur. Cum enim duplex sit
cundum intentionem acerbatus, & secundum

the scale towards document

2) Esa. 66. 24
Ioh. 3. 36.
Matt. 3. 12.
2. Thes. 1. 9.
Hebrae. 6. 2.
Iacob. 2. 23.
Matt. 25. 41.
Psal. 49.
Apoc. 20. 10.